

אל הבימה הציונית, להביע את חזונו, כי אני ממליץ בזה לכל הקוראים למשוך מיד את כל כספי פקדונותיהם ולהמירם לאלתר בפת"ם בלטה.

לחם צר ומים לחץ

בניגוד לעמיתה, גילה בויום, יושבת-הראש של האגודה לפיתוח המודעות ביושאל, זהירה יותר ומסתפקת בעתידנות כללית וסתמית משהו. כך היא נעזרת בקמפיין הנביא בכוחה להשיג על השאלה המציקה לכולנו, "מה מצפה לנו בעידן הגאולה". לדבריה, בניסוחה הסלנגי מעט, "עשה ישעיה הנביא עברונא אל המלאכה, שהרי מי אם לא הוא כתב. קומי אורי כי בא אורד וכבוד ה' עליך ורח"ל... ובהמשך: "תחת הנחושת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף, ותחת העצים נחושת, ותחת האבנים ברזל."

במילים אחרות — לפי פירושו של קטראמנה שכמותי — עוד מענק מוגדל מאמריקה ושיפור ניכר במערכת-החשמל המקומית (קומי אורי כי בא אורד).

האם יורשה לצטט, בהקשר זה, מה שאמר פעם נתן אלתרמן — אף הוא לא מגדולי חסידיהם של המעוננים וההוברים — שהיקשה מניין לנו שבימות התנ"ך כבר היו נמצא קפה אספרסו וקוראס-סיהרונים. שאל והשיב: שהרי נאמר בתנ"ך: לחם צר ומים לחץ...

כסך הכל סבורה בויום שעלינו לנסות לנצל את אנרגיות השמש — לא, לא כרי להאיר את כל רמת-גן כמו שהבטיח השדרלשעבר מרדור — כי אם בניצירת מצב של מציאות שהיא מעל לשמש, בעוד אשר אנו שרויים במצב הנחות' של תחת השמש.

בקיצור: אין חדש תחת השמש. ואם תשאל מדוע כל חזקי הפיל שבכאן פונים כולם בכיוון מיוחה, ימצא כאן מי שישכיל לך ברצינות — חי נפשי כי לא בדיתי את הדברים מלבי — כי הדבר הוא "ביטוי לרעיון שכל הכוחות ביקום נעים בכיוון מוחזק..."

שניהם מלקקים

מאגרא רמא זו של גבהים קוסמיים מורידנו ארצה אברהם אלישע, חוקר הנפש הבהמית, שמאמרו בעל הכותרת המגרה באמת "כדאי לדעת. גם לגעת? ציצילינה Evviva", פותח בעברית שהיא בהחלט תת-שימושית ושימושית: לאכסטאזה נכנס הבן-אדם, ישב על תקן של קיסר ואל. (מעברית: נר קטון) אהב שריפות. זה עשה לו טוב על הנשמה, ברק בעיניים, פירק לחץ.

במילים אלו לא הוספתי ולא גרעתי מלה. וגם הסורגיים וכל אשר בהם — כמקור. 2000 שנה, ממשיך הכותב בסקירתו ההיסטורית, עמד הקולוסיאום הרומי בשיממונו עד שבאה עת המהפך הגדול. עכשיו — אחרי 2000 שנה — הכל "מפרגנים לה להפריגה ציצילינה", שגם זכתה "ונבחרה לפרלמנט".

מסקנת הכותב: "יש הרבה מן המשותף בין הפוליטיקה למיקצוע העתיק", נכון, זה "לא חדש" וזאת אפילו "חוכמה עתיקה" ולכן מציע לנו אלישע "חוכמה" קצת פחות עתיקה: "שניהם (הפוליטיקאי והזונה) מרביצים סטריפטז. שניהם מלקקים. בשניהם אתה יודע לאן אתה נכנס. בשניהם אינך יודע עם מי אתה יוצא. בפוליטיקה מסתירים — ציצילינה נועדה לגלות. כשמה וכשם מולדתה, איטליה, כאותיות המונח, אליי טיה, שביונית פירושה חשיפה, גילוי, אמת. והרי בפנינו אמת וגם מעורומים!

אכן, מודעות של מבוסים! ומוסקי העורד וקובע על האיטלקים, שהם "טובים. לא שמים על אף אחד... אהבים בשר, במיוחד אם זה עסיסי, לממש את השחורה לפני, וכקינוח מעדיפים מינהג איטלקי ידוע, צביטה פה צביטה שם."

מכאן באמת קצרה הדרך לקביעתה הפסקנית של הגב' הדסה ארבל, במאמרה המלומד מאוד כפאראפסיכולוגיה (פסיכולוגיה של הפרות? — נ"ו), לפיה "נשמתה של תרבות המערב — איכותה המהותית היא החומגנות וביטוייה העיקריים האילונים לצורותיה המגוננות". ומכיוון שאמנות המערב צומחת מתוך "נשמתו", הנה גם אמנותו — החומגנות היא "יסוד התווך" שבו. מה פלא שאנשים אשר אלה ואלה הם אופקיהם התרבותיים, וכזה דיוקנו הרוחני של עולמם — דורשים אל המתים? אל החיים באמת אין להם מה לדרוש.

הביצה הקוסמית והישראלית

מה נאמר ומה נדבר? מודעות נאה מזומנת לנו כאן מידיהם של בעלי "שאר הרוח" שלנו, שנציגה

אחרת שלהם — רחל נוישטרט שמה — מגלה לנו כי המלה ideal נגזרה מהמלים העבריות ידע' אל, וכי השפה העברית "היא שורש כל הלשונות בעולם... כיוון שהיתה שפתו של אדם הראשון, אותה למד — כנראה — בבית-מדרשו של אליהו הנביא על הכרמל.

אלה איפוא מקצת משכיליך, ישראל, חילוניים עם מאמינים (אחר מהם, הפרופסור הרי פרידמן, המעיד על עצמו שהוא "יהודי מאמין", מודה ומתוודה כמה קשה היה לו בתחילה להשתתף בסיאנסים ולדרוש אל המתים, בניגוד לאיסור המפורש), אסטרולוגים עם שופטים, מלומדים עם הדיטות וציצילינות.

גם זה כנראה מסימניה של ישראל שלנו, זו של הנפש הבהמית, שעוד לא השכילה לנצל את אנרגיות השמש שלה כדי לראות אור שאינו מויגה של בערות עם פתיות, בטלנות של מחשבי קיצין ונוטריקונים עם קנאות של שובניסטים שוטים וחשובים. מודעות שאינה מודעת לשום דבר.

כיצד כותב דאן — לסיום — הד"ר יצחק חיותמן, במאמרו על "ג' ההיבטים של ירושלים של מעלה:

...שבמקום לכתוב את כל הכינוי הארוך לירושלים של מעלה' אני כותב אותה בראשי תיבות ישמ"ע. בעבודה מסוימת שאני עוסק בה עתה והכוללת תכנית של 13 משחקי מחשב המובילים לבניין ירושלים של מעלה, אני אף מתייחס לישמעאל, דהיינו ראשי תיבות לירושלים של מעלה אלקטרונית' (עמ' 187).

ישמעאל — ירושלים של מעלה אלקטרונית. ואיך יודע אם לצחוק, אם לבכות, או להיות ריאליסט ולהטיח את הראש בקיר? נתן זך ■

שלמה שרון

על אידיש ופרסטרויקה

היה חם מאוד בחוץ. שרב לאירגיל. המוגנים של מלון שוולמית שעל הכרמל לא הצליחו לצנן את האוויר. לחלל החדר הוטלה הצעה מהפכנית: "מעט מהקור של ארצנו ישובור את השרב של ארצכם." אני מקבל את ההצעה ברצון. המחשבה שאפשר היה לשבת כאן על כוסיקה, לשוחח בנחת, מבלי למחות בכל רגע את אגליהויה. לא כל יום מודמן לי לפגוש ולשוחח עם משורר מברית-המועצות. ולא כל יום מתברר שהאורח הרוסי הוא פולני הכותב ומחבר סיפורי לימוד באידיש ושהה בארץ-ישראל המנדטורית. האורח שאני משוחח עימו הגיע לכאן כדי לחגוג אתנו את יום-השנה לניצחון על הנאצים. הפגישה עימו היא איפוא חלק מהתהיגה.

אבא כושי

"פרסטרויקה זה כל קודם-כל פומביות", הוא מסביר. "הכל הונח על השולחן. הכל נתון לווי כוח, לבקורות, אפילו לחלוקת". האורח מדבר עברית רהוטה במבטא רוסי כבד. כך, שמעתי, דיברו עסקני מפא"י הוותיקים בשנים ההן, ה"רר סיות".

שמעון סנדלר. בן 74. משורר ובלשן, מחברם של סיפורי-לימוד באידיש. חי בטיראספול שבי מולדובה, 100 קילומטר מאורסה וכי-60 מקר שינוב.

מניין לך העברית הקולחת הזאת? — נולדתי בעיירה באוקראינה המערבית, אותם ימים פולין. אבי היה רופא. את העברית למדתי בגימנסיה בולנה, שתי כיתות מעל מאיר וילנר. מכיוון שרציתי להמשיך בלימודים גבוהים ובפולין לא ניתן לי — נסעתי ב-1934 ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים.

כאן עבר בעבודות מזדמנות. כך עבר ברחובות בקטיף. בחיפה — בבניין הנמל. עבר גם בתל-אביב, בבנייה, בסלילת כבישים.

"אני עוד זוכר יפה את רחוב פונזר בחיפה, את תל-אביב של שנות ה-30, לא היה רעש כזה כמו היום. היום זה לא נסבל".

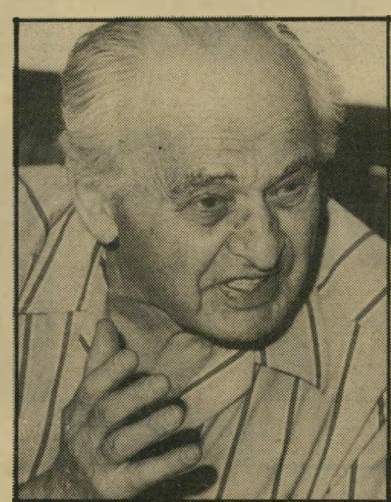
הוא גם זוכר אנשים מאו. כך: "היה אצלכם איזה מי עסקי-פועלים כזה. ביריון לא קטן. אני זוכר שהפגנו נגדו בשה חלוקת עבודה לא-צודקת. האם השם אומר לך משהו. שמו היה משהו כמו אבא כושי או אבא חושי. השם הזה עוד אומר היום משהו".

בארץ-ישראל המנדטורית חי עם אשה צב רית. היא עבדה בעבודות משקיביות. הסתדרו. אחרי שעזב, עוד התכתבו זמן-מה. אחרי-כך נותק

הקשר. היום הוא נשוי לאשה לא-יהודיה. שתי בנות.

"ב-1935 עצרה אותי המיטרה הבריטית בחי' פה. לקחו ממני את הפספורט ושוחררתי. אז כבר הייתי חבר במפלגה הקומוניסטית. כמה שנים אחר-כך עברתי יום אחד ליד בית-קולנוע בתל-אביב, אינני זוכר את שמו. הקרינו שם את הסרט הרוסי על גיבור מלחמת-האזרחים בכרית-המור צעות צ'פאיב. בשביל הבריטים, כל מי שבא לר' אות את הסרט הזה היה בחזקת קומוניסט או אוהד קומוניסטים. היו אלה ימי המצור הגדול על חברי-המפלגה. אני אפילו לא נכנסתי לאולם, עוד לא הספקתי. אנשי המיטרה החשאית שלהם, שהיו שם בתפקיד, עצרו אותי. חודשים התגלגלתי בבית-הסוהר. ביום כהיר אחד הביאו אותי לנמל-חיפה. שם כבר חיכתה אונייה רומנית. העלו אותי עם עוד חבר על האונייה.

"חברתי נשארה כאן. נפרדנו והגעתי עד פולין. ב-1939 הייתי בוורשה. הפולנים נסגרו מיזרח-מפני הכוחות הגרמניים, ואני איתם. הגעתי לאוקר אינה ושם פגשתי בחילי הצבא האדום. קיבלתי

שמעון סנדלר: אורח מברית-המועצות

אזרחות סובייטית. הורי, שנותרו בפולין, נרצחו בידי הנאצים. אחרי המלחמה עברתי כמורה לספרות אידיש ולתרבות יהודית.

"מאז 1937 לא ביקרתי כאן. זה מרגש אותי מאוד לראות שוב את תל-אביב וחיפה. חלק מה בנים עדיין עומדים ולא השתנו. יש פה אנשים שאני עוד זוכר ומכיר. זה יהיה מאוד מרגש לפגוש אותם".

40 מיליון עותקים

עד כאן על חייו. עכשיו הוא עובר לספר על תרבות האידיש בברית-המועצות. משתבח בהי' שגוי הסובייטיש' היימלאנד-של רוגלים, הירחון והוצאת-הספרים באידיש. לפני שנה חגג כתב העת את מלאות 25 שנה להופעתו וזכה ב"עיתור הידידות עם העמים" היוקרתי.

אתה יודע מה זה? הוא שואל-מישיב. 76 רומאנים, 107 סיפורים ארוכים, 1478 נובלות, 75 פואמות, 7000 שירים, 1600 מאמרים בנושאי תרבות אידיש ותרבות עברית, אמנות יהודית וספרות ימי-הביניים. וכן 100 סיפורים שכל אחד מהם מוקדש לסופר או למשורר עברי או אידי: שאלו טרנזיחובסקי, חג ביאליק, אלכסנדר פן, מרדכי אבישאל. אחת לשנה יוצא לאור שנתון בשם משונה לשונה ובו מבחר היצירות שפורסמו בירחון באותה שנה, והוא מתורגם מידי לרוסית, אנגלית וצרפתית.

בין השנים 1960 ו-1980 ראו אור בברית-המועצות יותר מ-150 סיפורי ספרות יפה באידיש אשר הופצו ב-400,000 עותקים. תרגומיהם לש' לוש השפות הנזכרות זכו לתפוצה של 40 מיליון עותקים!

לפני ארבע שנים יצא לאור מילון רוסי-אידי חדש ובקרב יציא המשכו: מילון אידי-רוסי. בברית-המועצות קיימות להקות תיאטרון — להקות חובבים ולהקות מיקצועיות — המופיעות באידיש, בין השאר גם במוסקבה ובטלובויה והמלוכתיות. מתקיימים סמינרים ללימוד השפה והמודרשת.

לא הספקתי לרשום את כל הפרטים ששם, אבל הוא לא חסך בהם. ומה עם העברית?

— בעיני היא שפתי השנה. יש לי שתי שפות. אני קורא עברית ומדבר עברית. כיום לומדים עברית באוניברסיטאות מוסקבה ולנינגראד. בספריות יש קיים אוצר גדול של ספרים עבריים. שם קראתי, למשל, את מלך בשר ודם

אילו תורו

ראש באבן

האבן הראשה היתה לרוש
פנתה בראש אין הבן
אבן בראש הטוב בנחשים
ראש אין לב אין ראש
ממשלה רשעה ראשה מכסה
על ארץ נושבת רוח
תסקל אדמתה מאבן
בראש לב אבן
יד על יד לגעד ידותון
אבן העזר כותרת הראש
יהודוך ידים מיד
מידות אבנים לכתל
הדמעות נכשו מקר הלב
אבן בכליות מוסר
בניוד עךשים מכורתו
מכירת יוסף מכירתו
וישמע האל אותו

של משה שמיר ושם תמצא כמעט כל ספר חדש הראה אור בעברית.

האם מישורו אסר על מישורו ללמוד או ללמד עברית?

הוא פרץ בצחוק ואחר-כך דיבר בכעס. אבל כשחזר לדבר על הפרסטרופיקה נרגע וחזר לדבר בביטחון העצמי האופייני לו, כנראה.

מור אחרון

כל הכבוד לחדשות

תשומת-לבנו הופנתה לכך ששמו של העיתון חדשות לא נזכר בהקשר עם פירסום ההכחשה לעלילה הודונית שהופצה בעיתונים מעריב וכו' חרת ראשית: לפיה עתיד נתן זך להשתתף בפס' טבל הסידה הבינלאומי ברוטרדם במימונו של משרד החוץ הישראלי.

למעשה היה זה דווקא חדשות שפירסם ראשון, בגיליונו מיום 29.4.88, את דבר ההכחשה. כתבת חדשות הגר רם פירסמה את הדברים עוד בטרם הגיע מכוון המחקר של מרסין מוי, מנהל הפסטיבל ברוטרדם, שהעמיד דברים על דיוקם. כל הכבוד איפוא לחדשות — וסליחה.

הסופר העברי הפופולארי

מישאל לבחירת הסופר העברי הפופולארי ביותר מבין הסופרים הכותבים פרוזה ורחיים כיום בישראל, עומד להסתיים בימים אלה. הסקר נערך בידי מכוון המחקר של "דחה" ביוזמתה של רשת החנויות של סטימצקי בישראל. עורכת הסקר: מינה צמח.

תוצאות הסקר יפורסמו עם פתיחת שבוע הספר העברי. בהודעה לעיתונות מטעם רשת סטימצקי נאמר כי בכוונתם להפוך את המישאל למפעל שנת.

מכיוון שהסקר מבוסס על רכישות בחנויות סטימצקי בלבד ואינו מביא בחשבון רכישות מרוכזות-וכן של בודדים במקורות אחרים, כולל ברוכני שבוע הספר עצמו, יש להתייחס לתוצאות במידה של זהירות. ועם זאת, יהיה בתוצאות משום עניין והן בוודאי לא תמעטנה את קינאת הסופרים הנפוצה מאוד בישראל.

"פוליטיקה" לפלסטינים

החבורת הבאה של הירחון פוליטיקה, המופיע עתה בעריכתו של גרעון סאמט, ירחון שכבר צבר יוקרה לאימעה, מוקדש כולו ליצירותיהם — מאמרים ורשימות, שירים וקטעי פרוזה — של סופרים ערביים בישראל. היוצא מן הכלל האחד: מאמרו הארוך של נתן זך, "בין בצורת לקציר: מיפגשים עם שירה ערבית", שבו סוקר הכותב את מגעיו עם שירה ומשוררים ערביים בישראל למן שנות ילדותו.

המכון למחקר על שם טרומן באוניברסיטה העברית בירושלים ערך אף הוא סימפוזיון בנושא "הספרות הפלסטינית — מגמות ושינויים". המשתתפים: אמיל חביבי, ד"ר שמעון בלס וד"ר עמי אלעד.